

27.6.2022

Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämisen ohjausryhmä Kokous 3/2022

Aika	7.6.2022 klo 13-15
Paikka	Teams / Kokoushuone Labor, Meritullinkatu 10
Osallistujat (suluissa varajäsenet)	(x) Eeva-Riitta Pirhonen, opetus- ja kulttuuriministeriö (pj.) (x) Niklas Wilhelmsson, oikeusministeriö (varapj.) (x) Marja N. Pulkkinen, opetus- ja kulttuuriministeriö (x) Aija Töytäri, opetus- ja kulttuuriministeriö Ulla-Jill Karlsson, opetus- ja kulttuuriministeriö Kristina Kaihari (Santeri Suvanto), Opetushallitus (x) Iida Laurila, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry (x) Milla Rekola, Suomen Lukiolaisten Liitto ry (x) Sara Siponmaa-Matti Tujula (Noora Luukka), Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto — SAKKI ry (x) Minttu Rautavuori (Emma Holsti), Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry Oskar Storbacka (Alexandra Wegelius), Finlands svenska skolungdomsförbund — FSS rf (x) Kyösti Värri (Mari Sjöström), Suomen Kuntaliitto Sirpa Rautio (Mikko Joronen), Ihmisoikeuskeskus Jari Koski (Sari Hakola), Suomen Rehtorit ry Arto Kallioniemi (Pamela Slotte), UNIFI ry (x) Marko Susimetsä (Liisa Vanhanen-Nuutinen), Arene ry (x) Pauliina Viitamies (Päivi Lyhykäinen), Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry Heidi Rosbäck (Niina Salmi), Osallisuuden osaamiskeskus (x) Mette Godenhjelm (Riitta-Mari Punkki-Heikkinen), ProLukio ry (x) Maria Sarkkinen (Anne Laine), Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry (x) Anna Mikander, opetus- ja kulttuuriministeriö (sihteeri) (x) Liisa Männistö, oikeusministeriö (sihteeri)
Kutsutut asiantuntijat	(x) Elina Kestilä-Kekkonen, Tampereen yliopisto (x) Josefiina Sipinen, Tampereen yliopisto (x) Aino Tiihonen, Tampereen yliopisto

Asialista

- 1 Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen**

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.02. Todettiin läsnäolijat.
- 2 Kokouksen esityslistan hyväksyminen**

Hyväksyttiin muutoksitta.
- 3 Ohjausryhmän kokoonpanomuutosten toteaminen (liite 3.1)**

Todettiin, että Suomen nuorisovaltuuston kattojärjestö Allianssi ry:n edustajaksi on nimetty Silja Uusikankaan tilalle nuorten osallisuuden asiantuntija Iida Laurila.
- 4 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen (liite 4.1)**

Hyväksyttiin muutoksitta.
- 5 Nuorten kansalaispätevyys: EPIC-tutkimushankkeen havainnot**

Elina Kestilä-Kekkonen, Josefiina Sipinen ja Aino Tiihonen
Tampereen yliopistosta esittelivät EPIC-tutkimushankkeen alustavia tuloksia. Tutkimus tarkastelee sitä, miten nuorten kansalaispätevyys kehittyy demokratiakasvatuksen ja sosioekonomisen taustan vuorovaikutuksena. Tutkimuksesta on tulossa elokuussa 2022 laaja raportti oikeusministeriön julkaisusarjaan otsikolla *Nuoret kansalaiset – Tilastollinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten kansalaispätevyydestä* (toim. Elina Kestilä-Kekkonen & Aino Tiihonen).

Tutkimuksen mukaan nuoret saavat eniten tietoa politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista sosiaalisesta mediasta. Tyttöjen (ja muunsukupuolisten) kokema kansalaispätevyys on selvästi matalampaa kuin poikien. Vanhempien poliittinen kiinnittyminen ja korkea koulutus tukee lasten kansalaispätevyyden kehittymistä. Perheensä taloudellisen tilanteen paremmaksi kokevilla nuorilla on keskimäärin korkeampi kansalaispätevyys kuin nuorilla, jotka arvioivat perheensä taloudellisen tilanteen olevan keskimääräistä heikompi. Lisäksi tutkimuksessa on havaittu, että luokan avoimella yhteiskunnallisella keskusteluilmapiirillä sekä opettajalta saadulla kannustuksella voi olla jossain määrin kodin puutteellista poliittista sosialisatiota kompensoiva vaikutus.

Keskustelussa todettiin, että tosiasialliset tiedot (asiaosaaminen) ja koettu kansalaispätevyys ovat kaksi eri asiaa; kansalaispätevyys on osallistumisen kannalta lopulta tärkeämpää kuin faktuaaliset tiedot esim. politiikasta, äänestämisestä tai vaikuttamismahdollisuuksista. Syitä esim. äänestämättömyyteen pitää etsiä aiemmin kuin äänestyskopista, koska käyttäytymismalli on omaksuttu jo koulussa; tätä tutkitaan tutkimuksen seuraavassa vaiheessa. Avain kansalaispätevyyden tukemiseen voisi olla nuorten poliittinen voimauttaminen siten, että heillä olisi riittävästi itseluottamusta osallistua ja vaikuttaa. Vaikka koulu ei voi kompensoida kaikkea sitä, mitä kotona opitaan, koulu tavoittaa kaikki nuoret ja on siksi merkittävä vaikuttamisen paikka.

Tutkimuksen toisessa vaiheessa samoja henkilöitä tutkitaan kahta vuotta myöhemmin (keväällä 2023), kun he ovat siirtyneet toisen asteen opintoihin tai muulle polulle. Todettiin, että ohjausryhmä seuraa hankkeen etenemistä ja tuloksia myös jatkossa.

6 Ajankohtaiset hankkeet ja prosessit

- VN TEAS -hankkeen eteneminen

Liisa Vanhanen-Nuutinen Haaga-Helia AMK:sta kertoi hankkeen kuulumiset. Parhaillaan on tekeillä dokumenttianalyysi ja syksyllä käynnistyy kenttätöväihe (haastattelut esim. opettajankoulutuslaitoksissa, kunnissa ja kouluissa). Toukokuussa järjestetyssä asiantuntijatyöpajassa priorisoitiin mm. tutkimuskysymyksiä, joita kenttätöväiheessä pitäisi esittää. Tutkimushanke esiteltiin pilottihankkeessa mukana oleville kouluille 6.6. käynnistystilaisuudessa (ks. seuraava kohta). Tutkimusraportti valmistuu maaliskuun 2023 loppuun mennessä.

- Valtioneuvoston periaatepäätös demokratian tulevaisuudesta

Niklas Wilhelmsson oikeusministeriöstä kertoi demokratiapolitiikkaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen valmistelusta. Periaatepäätöstä on valmisteltu poikkihallinnollisesti. Kyseessä on strateginen linjausdokumentti. Luonnos periaatepäätökseksi lähetetään lausunnoille ennen juhannusta (tavoiteaikataulu) ja lausuntoja voi antaa elokuun loppuun asti.

7 **Pilottihankekokonaisuuden tilannekatsaus (liite 7.1)**

Kristina Kaihari Opetushallituksesta kertoi pilottihankekokonaisuuden valmistelun tilanteesta. Hakemuksia saatiin 18 kpl, joista valittiin 9 pilottikoulua. Avustuksia jaettiin yhteensä 185 000 euroa ([pilottihankkeiden tiedot Opetushallituksen verkkosivuilla](#)). Käynnistystilaisuus järjestettiin 6.6. ja seuraava tapaaminen on tarkoitus järjestää elokuussa. Pilottihankkeiden tueksi pohjoismaisella rahoituksella on käynnistynyt viiden yliopiston (Åbo Akademi, Jyväskylän, Helsingin, Turun ja Itä-Suomen yliopistot) opettajankoulutuslaitosten verkostohanke, joka jalkautuu pilottikouluihin ja tarjoaa mm. työyhteisökoulutusta demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen teemoista.

Opetushallituksen verkkosivuille perustetaan elokuussa 2022 oma sivusto pilottihankkeille. Yhteisiä tapaamisia järjestetään määräajoin ja Opetushallituksen edustaja vieraillee kaikilla kouluilla syys-lokakuussa. Marraskuussa järjestetään yhteinen seminaari (mahdollisesti OPH:n osallisuus- ja demokratia -foorumien yhteydessä). Hankkeen väliraportti valmistuu vuoden 2022 loppuun mennessä, hanke päättyy 30.6.2023 ja loppuraportin määräaika on 30.8.2023. Keväällä 2023 on tarkoitus järjestää yhteispohjoismainen seminaari.

Todettiin, että tässä yhteydessä on tärkeä korostaa yhteistyötä, jota tämän hankkeen puitteissa on onnistuttu rakentamaan. Yhteistyötä on tärkeä jatkaa myös tulevaisuudessa. Pilottihankekokonaisuus antaa myös eväitä seuraavaa ops-kierrosta varten ja on hyvä tilaisuus tuoda esiin kouluissa tehtävää työtä demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen edistämiseksi. Tuotiin myös esiin, että jonkinlainen mekanismi tiedonkeruuseen ja innovaatioiden jakamiseen koulujen kesken olisi tarpeen.

8 **Muut asiat**

Ei muita asioita.

9 **Seuraava kokous**

ti 20.9.2022 klo 9-11

10 **Kokouksen päättäminen**

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.00